

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на БИЛЯНА ВАЛЕРИЕВА ГИНИНА
на тема: “СИТУАТИВНО-ДЕЛОВО ОБЩУВАНЕ С ВЪЗРАСТНИЯ И
ПРИВЪРЗАНОСТ ПРИ ДЕЦАТА ОТ ЕДНА ДО ТРИ ГОДИШНА
ВЪЗРАСТ” за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР”

Изготвил становището: Проф. д-р РУМЯНА БОЖИНОВА
(Департамент „Психология” при Институт за изследване на населението и
човека - БАН)

Дисертационният труд на Биляна Гинина е посветен на тема, със сериозна научна и практическа ценност, което определя нейната висока дисертабилност. Той е насочен към изучаване на съществени аспекти на психичното развитие на детето в ранна възраст, които доказано са свързани с пълноценното изграждане и функциониране на индивида, включително в по-късните периоди от неговия живот. Фокусът на изследването - общуването и привързаността, предполага разкриване на важни регулативни механизми в протичането на съответните процеси, но също очертаване на възможността за подобряване на възпитателната практиката, особено на работата с деца, временно или постоянно пребиваващи в институция.

Трудът се състои от три глави, увод и заключение. Той е стройно и целенасочено изграден, в съответствие с характера на реализираното изследване. Работата се отличава с подчертана целенасоченост, вътрешна интегрираност и пълноценно отразяване на цялостния изследователски процес.

В първа глава, в рамките на четири параграфа, успешно са изведени теоретичните предпоставки на изследването. Всеки от феномените, подлежащи на изследване е представен в плана на наличните до момента концепции и изследвания. В същото време на фона на тяхното анализиране ясно е очертано виждането, което докторантката приема за актуално и правомерно от гледна точка на разработваната от нея тема. Подчертано положителен момент са представените «резюмета» в края на всеки

параграф. Те в синтезиран вид излагат приетите от докторантката теоретични положения и определения, базови за издигната от нея цел на изследване и формулираните хипотези.

В изложението последователно са представени проблемите на общуването и привързаността в ранна детска възраст и тяхното диагностициране. Анализирани е също тяхната специфика в аспекта на проявявани смущения, дезорганизиране и разстройване на привързаността, наблюдавани при деца пребиваващи в институции. Специално внимание е отделено на най-разпространените подходи за терапевтиране на смущения на привързаността.

Стратегията на изложение в теоретичната част води до много добре обоснован модел на изследване (Втора глава). Той визира влиянието на ситуативно-деловото общуване на детето с възрастните върху развитието на неговата комуникация и привързаност до три годишна възраст. Според формулираните хипотези: 1) Комуникацията и привързаността на децата към възрастния бележат различия в зависимост от условията, при които те се развиват; 2) Ситуативно-деловото общуване с възрастния има положително въздействие върху развитието на комуникацията и изграждането на отношения на привързаност.

Избрания дизайн на изследване в максимална степен гарантира реализирането на поставените цел и задачи при съгласуваност с възрастта на изследваните лица – деца от 1 до 3 г.. Той включва два основни етапа – в първият се осъществява констативно изследване на комуникацията и привързаността при деца живеещи със семейството си и при деца от институции, а във втория етап се реализира формиращ експеримент, който се провежда само с деца от институция, при наличие на контролна група от деца също от институция, не подложени на формиращо въздействие.

Високото качество на проведеното изследване е свързано с целесъобразния подбор на извадката (деца от семейна и от институционална среда), на методите (наблюдение, констатиращо изследване и формиращ експеримент) и на приложените инструменти (скала за оценка на психичното развитие на децата на В. Манова-Томова, метод за изследване на ситуативно-деловото общуване на децата на М.Лисина и колектив и метод за определяне на афективно-личностните връзки с възрастния, подготвен от докторантката), както и на следваната процедура на изследване (диагностика на деца от различни среди, диагностика преди и след експеримента и поредица от съпровождащи действия).

Специално достойнство на дизайна на изследването представлява формиращия експеримент, който е предпоставка за изучаване на основните променливи и връзката

между тях. Но той също е свързан с извеждане на практическия принос на работата тъй като доказва възможността на включения в експеримента авторски метод за повлияване развитието на общуването и привързаността на децата, при които този процес е затруднен или не достатъчно стимулиран.

Не на последно място изследването заслужава висока оценка, включително поради неговата сложност и трудоемкост от гледна точка на реализация. Подобни изследвания са изключение в актуалната научноизследователска ситуация в страната.

Резултатите от изследването и тяхната интерпретация са представени в трета глава. Изложението в тази част е много добре структурирано. Изведените по статистически път закономерности са подходящо илюстрирани. Представянето на резултатите е последвано от коректното им обсъждане, при което Гинина извежда установените тенденции по отношение на: 1) Специфичните особености в развитието на комуникацията и привързаността в ранна детска възраст при деца отглеждани в различни социални условия ; 2) Ефектите от коригиращите занимания отнасящи се до нивото на развитие на комуникативната дейност и отнасящи се до развитие на отношенията на привързаност. В последния параграф на трета глава докторантката обобщава получените резултати поотделно за двата основни аспекта на изследването (комуникацията и привързаността), а също така коментира всяка от издигнатите от нея хипотези в плана на събраните доказателства. В опита си да интерпретира получените резултати, Гинина успява да покаже необходимата обективност и компетентност.

Работата добива завършен вид със заключителната част, в която е очертана научната и практическата стойност на резултатите от дисертационното изследване. Докторантката подчертава значимостта на общуването на детето с възрастния за развитието на комуникацията и привързаността, чието положително влияние се разпростира върху потребностномотивационната и операционалнотехническата страна на комуникативното развитие. В същото време тя отбелязва положителния ефект на прилагането на коргиращи програми при деца от институции с по-ниски показатели за развитие на комуникацията и привързаността, както и ограничената им възможност да изравнят тези деца с децата отглеждани в семейна среда.

Специално трябва да се подчертае строго научния подход, който докторантката следва в цялата работа. Всички стъпки, които реализира от поставянето на изследването, през неговото осъществяване, проследяване и обсъждане на съответните резултати е направено професионално, изключително прецизно и добросъвестно. Впечатляващ е анализа на получените резултати, при който стриктно се преминава през няколко фази, за да се стигне до напълно обосновани общи изводи и заключение.

Освен посочените по-горе достойнства заслужава да се отбележи, че дисертационният труд свидетелства за широка осведоменост на Биляна Гинина по дискутираните проблеми, за умението ѝ да систематизира и излага по подходящ начин съответната информация. Също така приятно впечатление прави издържания в научно отношение език и стил, на който е написана работата.

Приносните моменти на дисертацията са адекватно оценени от докторантката.

Заключение:

Предложеният от БИЛЯНА ВАЛЕРИЕВА ГИНИНА дисертационен труд на тема “СИТУАТИВНО-ДЕЛОВО ОБЩУВАНЕ С ВЪЗРАСТНИЯ И ПРИВЪРЗАНОСТ ПРИ ДЕЦАТА ОТ ЕДНА ДО ТРИ ГОДИШНА ВЪЗРАСТ” представя автора като компетентен специалист в областта на психологията, притежаващ умение за поставяне и провеждане на емпирични изследвания, с добри аналитични способности. Специално трябва да се подчертае ориентацията ѝ към значими за социалната практиката проблеми и търсенето на научно обосновани възможности за тяхното решаване.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагането му. Посоченото по-горе ми дава основание с убеденост да предложа на уважаемото Научно жури да гласува за присъждането на Биляна Гинина на образователната и научна степен „Доктор” по направление „Психология”.

17.05.2016 г.

Проф. д-р Румяна Божинова